

Бібліографічний опис: Варенко В. М. Компетентісний підхід у підготовці майбутніх документознавців на прикладі дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність». [Текст] / В. М. Варенко // Вісник книжкової палати. – К.: 2012. – №10. – С.28-30.

УДК 378 : 316. 774 (045)

Варенко Володимир Михайлович,

доцент кафедри історії та культурології НАУ, м. Київ

Компетентісний підхід у підготовці майбутніх документознавців на прикладі дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність»

Анотація: У статті розглядається впровадження компетентісного підходу щодо підготовки майбутніх документознавців на прикладі дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність».

Ключові слова: компетенція, компетентісний підхід, фахова підготовка, інформаційно-аналітична діяльність.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобальних цивілізаційних змін, непрогнозованого розвитку подій і явищ змінюються вимоги до фахової підготовки тих чи інших спеціалістів, їх знань і компетенцій. В минулому залишається просте накопичення студентами знань та предметних умінь і навичок (так звана предметноцентрична модель «знанневої педагогіки»), а нагальною стає проблема підготовки фахівця, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, який вільно володіє професією та орієнтується в суміжних галузях діяльності, готового до постійного професійного росту, соціальної та професійної мобільності. Одним із шляхів вирішення зазначеної проблеми є оновлення вищої освіти, перенесення уваги з процесу навчання на його результат, орієнтація змісту й організації навчання на компетентісний підхід і пошук ефективних механізмів його запровадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Впровадження компетентісного підходу в педагогічну освітню практику протягом останніх 10-15 років є процесом об'єктивним і надзвичайно актуальним. Тому вченими і науковцями ця проблема висвітлювалася досить часто. Досить згадати дослідження М.Г. Артьомової, Н. М.

Бібік, Г. Р. Гаврищак, І.І. Драча, І. А. Зимньої, І. І. Зязюна, Я.П. Кодлюк, О.І. Локшиної, Н.В. Нагорної, О.В. Овчарук, М.С. Слободяника, О.П. Савченко, Г.В. Терещук, А.В. Хуторського та інших. Зупинимося на деяких працях докладніше.

На думку І. А. Зязюна [2], «головною метою вищої освіти має бути становлення цілісної і цілеспрямованої особистості, готової до вільного гуманістичного орієнтованого вибору і індивідуального інтелектуального зусилля, що володіє багатофункціональними компетентностями» [2, с. 13].

О. П. Савченко[4] вважає, що загальною ідеєю компетентнісного підходу є компетентнісно-орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності. На думку дослідниці, компетентний фахівець відрізняється від кваліфікованого тим, що він:

- реалізує у своїй роботі професійні знання, уміння та навички;
- завжди саморозвивається та виходить за межі своєї дисципліни;
- вважає свою професію великою цінністю[4; с.16].

Н. М. Бібік[3] наголошує на необхідності переходу в навчанні «з процесу на результат в діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії» [3, с. 45].

О.В. Овчарук[3] слушно зазначає, що сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети освіти й цілі проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Саме тому, на думку автора, важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й *бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя*[3; с.6].

На думку М.Г. Артёмової[1], в Україні серед ключових компетентностей, які сьогодні визначені як орієнтири для виявлення результативності освітнього процесу, є: *навчальна, соціальна, компетентність з інформаційних та*

комунікаційних технологій, економічна (підприємницька), загальнокультурна, валеологічно-оздоровча та громадянська.

Автор визначає «компетентність» як інтегровану характеристику якостей особистості, результат підготовки випускника вузу для виконання діяльності в певних професійних та соціально-особистісних предметних областях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності. А, відтак, *професійна компетентність* - це базова характеристика діяльності фахівця, яка включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти, і має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності і критичність мислення[1; с. 32].

М.С. Слободяник [5] зосереджує увагу на *компетентісному підході* як найважливішому чиннику удосконалення підготовки майбутніх документознавців. Зокрема науковець поділяє фахові компетентності на ключові і професійні. Серед ключових виділяються: соціальні, культуротворчі, комунікаційні, компетенції, що пов'язані з інформацією, мотивація до безперервного навчання. *Професійні компетентності* поділяються автором на управлінські, організаційні, інноваційні, технологічні, інформаційно-комунікаційні. Саме такий поділ ми будемо використовувати при дослідженні формування фахових компетенцій у майбутніх документознавців під час вивчення дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність».

Отже, мета нашого дослідження – з'ясувати можливість впровадження компетентісного підходу, а саме *професійних компетенцій* під час вивчення документознавчих дисциплін, зокрема, дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність».

Серед дисциплін фахової підготовки майбутніх документознавців універсальністю, інтегративним характером вирізняється «Інформаційно-аналітична діяльність». В сучасних умовах існування інформаційного суспільства, глобалізованого інформаційного простору інформаційна аналітика стає чи не найвизначальнішим показником фахової підготовки майбутніх

документознавців. Адже сьогодні немає проблеми в отриманні і володінні інформацією (навпаки, її занадто багато і не завжди якісної!), а є проблема в її аналітичній обробці, опрацюванні і підготовці на цій основі якісного інформаційного продукту – аналітичного документу. Аналітична робота передбачає знання багатьох наук (хоча б на початковому рівні!) таких як інформатика, теорія комунікації, системний аналіз, лінгвістика, логіка, методологія наукового пізнання, етика, право, історія, психологія, філософія, соціологія, економічні науки тощо. Перелік можна продовжувати, бо професія інформаційного аналітика наскільки унікальна, що потребує, по-суті, універсальних знань, яких ніколи не буде достатньо. Теж саме можна сказати і про *професійні компетенції* майбутнього документознавця, аналітика.

Науковці визначають *компетенцію* як «знання й розуміння (теоретичне знання академічної області, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті). Це предметна область, у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності»[1; с.32].

Отже, відповідно до класифікації професійних компетентностей за М.С.Слободяником [5; с.110], в першу чергу розглянемо *управлінські* компетентності. Серед них такі найважливіші як розуміння сутності прийняття і змісту управлінського рішення; розробку і реалізацію стратегії розвитку інформаційно-аналітичної служби; здійснення ефективного контролю за управлінськими рішеннями тощо. Теоретичні аспекти формування цих компетентностей можемо констатувати при вивченні таких тем і розділів дисципліни «Інформаційно-аналітична діяльність» як теми «Інформаційно-аналітична діяльність як специфічний різновид людської діяльності» (розділ «Процес прийняття рішення»); теми «Теоретичні основи інформаційно-аналітичної діяльності» (розділ «Загальні професійні вимоги до рівня фахової підготовки аналітика»); теми «Практика організації інформаційно-аналітичної діяльності»

(розділи «Ієрархічні рівні організації інформаційної діяльності», «Організація діяльності інформаційно-аналітичної служби») та інших тем.

Формування *організаційних* компетентностей (організація діяльності колективу, праці аналітиків, стратегічне і оперативне планування, здійснення звітності тощо) відбувається під час вивчення таких тем як: «Методи організації інформаційно-аналітичної діяльності», «Організаційні аспекти управління інформаційними ресурсами», «Інформаційно-аналітичний процес: суть, принципи, інструментарій», «Планування інформаційно-аналітичної діяльності в організації» та інших. Так, скажімо, під час вивчення уже названих розділів «Процес прийняття рішення» та «Загальні професійні вимоги до рівня фахової підготовки аналітика» обов'язково буде приділятися увага формуванню організаційних компетентностей.

Інноваційні компетентності передбачають спроможність документознавців-аналітиків до здійснення як модифікуючих так і радикальних змін, залучення до цих процесів підлеглих. Ці компетентності принаймні частково формуються під час вивчення тем: «Інформаційно-аналітична діяльність як специфічний різновид людської діяльності», «Характеристика основних різновидів аналітичної діяльності», «Інформаційно-аналітичний процес: суть і значення», «Види і форми організації інформаційної діяльності в суспільстві», «Головні фактори результативності аналітика», «Специфіка організації інформаційних послуг у сфері управління» та інших.

Технологічні компетентності означають вміле володіння програмними засобами, наповненням і використанням баз даних, вільним володінням технологіями пошуку інформації тощо. Звичайно, ці компетентності формують в першу чергу спеціальні дисципліни, такі як «Інформатика та комп'ютерна техніка», «Системи управління базами даних», «Прикладне програмне забезпечення», «Інтернет-технології та ресурси» тощо. Проте, на нашу думку, і дисципліна «Інформаційно-аналітична діяльність» може і повинна формувати у фахівців зазначені компетентності. Принаймні потребу в таких компетентностях передбачає вивчення таких тем як: «Інформаційний процес: суть і значення», «Розвиток

засобів інтелектуалізації інформаційної діяльності», «Нові інформаційні технології», «Використання геоінформаційних технологій» та інших.

Важливими за значенням для фахівця є формування *інформаційно-комунікаційних* компетентностей таких як вільний обмін інформацією, організація документальних потоків і масивів, створення і ефективне використання документознавчих сайтів. Забезпечення мотивації до таких компетентностей передбачає вивчення таких тем і розділів як: «Комунікаційний процес як суспільна функція інформаційно-аналітичної діяльності», «Види комунікацій, їх взаємодія у сфері комунікативного простору», «Управління комунікативними процесами», «Організаційні аспекти управління інформаційними ресурсами», «Інформаційно-комунікаційні технології як чинник розвитку інформаційного суспільства» та інших.

Висновки. Як бачимо, формування фахових компетентностей у документознавців є на сьогодні не тільки актуальною проблемою, а й має широке поле реалізації на прикладі викладання дисциплін документознавчого спрямування, зокрема, «Інформаційно-аналітичної діяльності». Вважаємо, що компетентісний підхід у викладанні таких дисциплін значно покращить фахову підготовку майбутніх документознавців, аналітиків, задовольнить гостру соціальну потребу суспільства в універсальних фахівцях, документознавцях-управлінцях, менеджерах.

Список використаних джерел

1. Артёмова М. Г. Компетентісний підхід в системі вищої освіти як пріоритет її модернізації у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / М. Г. Артёмова, Віктор Архіандрит (В. В. Бедь). Режим доступу: <http://www.kau.com.ua/2010-02-18-15-31-00/35-2010-02-19-10-58-12/61-2010-04-30-17-32-49>.

2. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи [Текст] // Педагогічна майстерність: проблеми пошуку, перспективи: [Монографія] / І.А.Зязюн. – К.; Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. – С. 10–18.

3. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: «КІС», - 2004. – 112 с.

4. Савченко О.П. Компетентісний підхід у сучасній вищій школі [Електронний ресурс] // Е-журнал «Педагогіка і наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку» - 2010. – 3. – С. 16-23.

5. Слободяник М. С. Компетентісний підхід як чинник удосконалення підготовки майбутніх документознавців [Текст] // Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – С. 110-111.

V.VARENKO

Competence-oriented approach in training future Records Managers (case study of teaching Information Analysis)

The article looks at the implementation of competence-oriented approach to training future Records Managers in teaching Information Analysis.

Key words: competence, competence-oriented approach, professional training, information analysis.